angol nyelvű dokumentáció a „collation” terminust alkalmazza a rendezési típusok jelölésére), s őt az utf8 és ucs2 unicode-reprezentációkat is. A mezőméretre vonatkozó felső korlát problémája is elegánsabban oldható meg MySQL használata esetén.

Amennyiben a rekordokban tárolandó szövegek sokszínűsége megkívánja a unicode használatát, akkor a tördeléshez a TEX program erre adaptált változata (omega, illetőleg aleph) használható. (L. pl. WETTL és társai i. m. 520–8. Az ott nem említett aleph nevű változat levelezőlistája: http://www.ntg.nl/pipermail/aleph/. Az omegából leszármaztatott aleph vállalkozás célja az, hogy a radikális változásoknak kitett omegával szemben stabil platform álljon a felhasználók rendelkezésére.)

MAYER GYULA

A HOLLAND NÉVTUDOMÁNY NAPJAINKBAN

1. A Névtani Értesítő Szemle és Figyelő rovatából, a konferenciakötetekből, valamint idegen nyelvű folyóiratokból (Onoma, Names, Namenkundliche Informationen stb.) rendszeresen értesülhetünk a külföldön folyó kutatásokról, így alkalomadtán a hollandiai és belgiumi tudományos munkáról is. A nemzetközi konferenciák szintén fórumai a tapasztalatcserének, ám kétségkívül nehéz lehetőséget találni arra, hogy tüzetesebben szemügyre vegyük egy-egy tőlünk sok tekintetben távoli nép névtudományának jelenlegi helyzetét. Úgy gondolom, hogy Németalföld (Hollandia, valamint Belgium északi része, azaz Flandria) is meglehetősen ismeretlen terület a hazai névtanosok számára. Bár HAJDÚ MIHÁLY új összefoglaló tankönyvében mind a tudománytörténeti, mind a személynevekkel foglalkozó fejezetekben foglalkozik a holland nyelvterülettel, célja magától értetődően nem lehetett a teljesség (HAJDÚ 2003: 17−36, 236−59).

Minthogy e nyelvterület a legkorábbi időkig visszatekintő tudománytörténetének és kutatási céljainak leírása jóval több oldalt venne igénybe, ez alkalommal azt ismertetem, mivel foglalkozik ma a névtudomány a Németalföldön. Az utóbbi bő húsz évről szólok csupán, az intézményi háttérről, a periodikákról, és egy figyelemre méltó, bár kevésbé tudományos igényű névtani munkáról. Az áttekintésben ANN MARYNISSEN és HANS BENNIS összefoglaló cikkét vettem elsősorban figyelembe (MARYNISSEN 1999: 77−87, BENNIS 2002: 129−35), amelyet más, elsősorban friss internetes források felhasználásával egészítek ki.

2. Intézményi háttér. – A névtant mint tanegységet egészen a közelmúltig három holland nyelvű egyetemen vehették fel a hallgatók. A Leuveni Katolikus Egyetemen Belgiumban, ahol a tizennyolc egyetemből nyolc kínál holland nyelvű képzést. Hollandiában, ahol összesen 16 egyetem található, az Amszterdami Egyetemen és a Groningeni Egyetemen szerepelt eddig tanegységként a névtudomány. A három egyetem mindegyikén hozzávetőleg 3500–4000 bölcsészhallgató tanul, akiknek 2001-ig a névtan is a választható tantárgyaik közé tartozhatott.

DOI: https://doi.org/10.29178/NevtErt.2005.35

Ám HANS BENNIS 2002 novemberében a Meertens Intézetben elhangzott „A névtan mint diszciplína" című előadásában (BENNIS 2002: 129−35) már más, meglehetősen szomorú tényekről számol be. Eszerint Hollandiában ma nincsenek olyan tanszékek és oktatási programok, amelyeknek része lenne a névtan. Csupán véletlenszerűen tűnhet fel az egyetemi oktatásban és kutatásban. A felsőoktatási intézményeken kívül sem található szervezett névtudományos munka, ha a Meertsens Intézetben folyó korlátozott számú kutatásokat, valamint a Fríz Akadémia tevékenységét nem tekintjük (BENNIS 2002: 133).

Az 1952-ben létrejött, amszterdami székhelyű Holland Királyi Tudományos Akadémia Meertens Intézete megalakulásától egészen az évezred végéig (ahogy az intézmény korábbi nevéből is kitűnt) dialektológiai, néprajzi és névtani intézet volt. A mai napig igen fontos szerepet tölt be a névtudomány szempontjából, bár BENNIS ismertetőjében igencsak határozott megszorításokról olvashatunk. Az intézet rendelkezik a nyelvterület legnagyobb dűlőnévtárával és térképgyűjteményével. Itt raktározzák azt a cédulaanyagot is, amelyeket a 1947-es népszámlálás alkalmával gyűjtöttek össze, tartományonkénti ábécérendben. Ezt az óriási adatanyagot dolgozta fel P. J. MEERTENS és kutatócsoportja a 14 részes – a 12 holland tartományról két elemző-összefoglaló kötettel – „Nederlands Repertorium van familienamen" [„Holland családnévtár"] című munkájában (1963−1988). Az ELTE Nyelvtudományi Tanszékeinek könyvtárában majdnem a teljes sorozat megtalálható. Ezt a névtárat nemrégiben digitalizálták is. Az 1998 óta egy régi Coca-Cola-gyárban működő intézet e kutató tiszteletére vette fel előbb a *P. J. Meertens*, majd a *Meertens* nevet.

A névtudomány népszerűségét, a holland nyelvűek körében elért sikerét mi sem bizonyítja jobban, mint az intézet három internetes adatbankjának látogatottsága. Egy 2002 májusában elkészített statisztika szerint a legnépszerűbb oldal a családnév adatbank (http://www.meertens.knaw.nl/NDF/nfd.html), nem csupán a névtannal foglalkozó oldalak körében, hanem a dialektológiai és néprajzi tudnivalókat is jócskán megelőzve. A második helyen a keresztnév adatbank (http://www.meertens.knaw.nl/voornamen/VB/) látogatottsága áll. A harmadik oldal, amely 2003 januárja óta létezik, és a névtan körében megjelent irodalom bő tárházát tartalmazza, a hetedik helyen végzett a statisztikában (http://www.meertens.knaw.nl/nnn/) (BENNIS 2002: 131). Bár ezek az oldalak minden más, a Meertens Intézet által kutatott témáról szóló linket megelőznek, a névtudomány az összes kutatásnak csupán 10%-át teszi ki az intézeten belül. DOREEN GERRITZEN a keresztnevek körében végez vizsgálatokat, LEENDERT BROUWER családnevekkel, REINA BOERRIGTER pedig modern helynevekkel foglalkozik az egyre kisebbre zsugorodó és szerkezeti változtatásokra kényszerülő névtani szakcsoportban, amely mára a két másik kutatási egység alárendeltjévé vált. Így ma két nagy kutatócsoportról beszélhetünk „Holland etnológia" és „Nyelvváltozatok" néven. Bár az intézetben az elmúlt tizenöt évben folyamatos a vita a névtan helyzetéről, az egyre frissülő internetes oldalon számos értékes és nagy horderejű kutatásról olvashatunk. 2000-ben, hét év munka után fejeződött be a középkori irodalmi szövegek tulajdonneveinek gyűjtése, melynek eredménye a húszezer adatot számláló „Corpus Epiek". A modern keresztnévadás hátterét vizsgáló kutatás 2002-ben kezdődött, befejezése 2005-re várható; benne DOREEN GERRITZEN a névválasztás számos különböző aspektusát elemzi a morfológiától a különböző motivációkig. A világ leggyakoribb keresztneveit DOREEN GERRITZEN és olasz kollégája, ENZO CAFFARELLI gyűjtötte össze

2000–2001-ben. Ez a tanulmány olvasható is a Rivista Italiana di Onomastica 8. számában (2002: 631−709), amelyre HAJDÚ MIHÁLY is többször támaszkodik legújabb könyvének (HAJDÚ 2003) általános személynévtani részében. A bevándorlók névadásának sajátosságait, azaz a török és marokkói származású lakosság integrációját és névválasztásának hátterét rendszerezte GERRITZEN 1999–2001-es adatok alapján. GERRITZEN, VAN OOSTENDORP és NEIJT ugyanebben az időszakban a holland keresztnévváltozatokat és azok írásmódját is vizsgálta, és többek közt azt figyelték meg, hogy azokban határozottan a hagyományos írásra való törekvés mutatkozik meg. Egy másik 2001-ben elkezdődött és 2006-ig tartó, nagyszabású kutatás – amely REINA BOERRIGTER doktori disszertációjának témája is egyben – a modern helynévadás, főként a mai utca- és intézménynévadás morfológiai, jelentéstani és dialektológiai tulajdonságait elemzi. A Meertens Intézet hivatalos honlapján még számos olvasnivaló akad a magyar érdeklődők számára, hiszen az oldal írói gondoskodtak angol nyelvű változatról (www.meertens.knaw.nl).

Hollandia névtudományánál maradva meg kell említenünk, hogy a közelmúltig a Groningeni Egyetemen is létezett egy intézet (Nedersaksisch Instituut), ahol dűlőneveket gyűjtöttek, s ebből meg is jelent a „Drentse veldnamen" sorozat. A gyűjtés anyaga időközben átkerült a Drentei Tartományi Levéltárba. A nyelvészeti kutatásban is igen aktív Fríz Akadémia Leeuwardenben több mint egy évszázada küzd a fríz nyelv életben tartásáért, a saját kultúra továbbéléséért. A nevek gyűjtése, feldolgozása is ennek eszköze ebben a tulajdonnevek terén is különleges nyelvközösségben.

Lépjünk át az országhatáron, amely azonban nem nyelvi határ, s folytassuk az onomasztika belgiumi bástyáival. A fejezet elején említett Leuveni Katolikus Egyetemen működik 1925 óta a Névtani és Dialektológiai Intézet, melynek neve alakulásakor Flamand Toponímiai Intézet volt. Egyedülálló szakkönyvtárral rendelkezik a holland, német, angol és skandináv névtani irodalomból, de meglepően sok szláv és magyar nyelvű munkát is felfedezhetünk a polcokon. Ez utóbbiak a valaha élt szoros tudományos kapcsolat tanúi. A gyűjteményből nem hiányoznak a kiadatlan toponímiai témájú szakdolgozatok sem, amelyek a genti, brüsszeli és liege-i, szintén helynevek tárgyában szakdolgozó hallgatók munkáival kiegészülve az ún. „Corpus Molemans-Thiry" gyűjteményt alkotják. Ehhez a gyűjteményhez mutató és szóvégmutató szótár készült. Az intézet birtokában van továbbá egy olyan számítógépes adatbázis is, amely az 1987-ben létező összes belga családnevet vetíti térképre, a Nemzeti Statisztikai Intézet adatai alapján. A leuveni intézet emellett a Nemzetközi Névtudományi Bizottság (International Council of Onomastic Sciences: ICOS) központja is, amely 1950 óta a magyar névtanosok számára is ismert Onoma című folyóirat kiadója. Az intézet egyik ismert kutatója WILLY VAN LANGENDONCK, akinek szóbeli közléséből arról értesültem, hogy az intézet névtani csoportja tulajdonképpen megszűnt. A kutatási témák is arról tanúskodnak, hogy a dialektológia az elmúlt években aktívabb munkát végzett, bár ANN MARYNISSEN a holland családnevek térképének elkészítésével helytállt a flamand onomasztikában.

A leuveni intézményen kívül más városokban is mutatkozik névtani érdeklődés. Így van ez Belgiumban az Antwerpeni Egyetemen (UFSIA), ahol egy kis közösség 1983 óta évente előadássorozatot szervez különféle névtani témákban, valamint a Genti Egyetemen, ahol túlnyomórészt helynévi monográfiák jelennek meg. Ám ezekről részletesebb ismertetést nem találtam.

3. Folyóiratok. – Az egyetlen holland nyelven megjelenő, kizárólag névtudománnyal foglalkozó folyóirat, a Naamkunde egy holland és egy flamand intézmény szerkesztésében és támogatásával (a Meertens Intézet, valamint a leuveni Névtani és Dialektológiai Intézet) jelenik meg a leuveni Peeters Kiadónál. A folyóirat a magyar megfelelőjéhez hasonlóan igen gazdag tematikájú. Ezt a sokrétűséget az alábbiakban mutatom be, a 2000-től 2002-ig megjelent hat füzetben található cikkek címeinek ismertetésével. Az egyes számok átlagosan 150-200 oldalasak, a tanulmányok hossza változó, az 5-6 oldalastól egészen 30 oldalasig terjedhet.

A folyóirat nagy múltra tekint vissza. 1925 óta jelenik meg rendszeresen, igaz, többféle címen. A holland-flamand együttműködés azonban csak 1950-ben kezdődött. A Naamkunde [Névtudomány] nevet a folyóirat 1969-től viseli. Hozzá mutatót is készítettek, amelyben az 1925-től 1993-ig terjedő évek anyaga szerepel. A tizenhét tagból álló szerkesztőbizottságban is mindkét ország képviselteti magát.

S most lássuk részletesebben, milyen is az egyetlen kizárólag névtudománnyal foglalkozó folyóirat a holland nyelvterületen. Rendelkezésemre összesen hat száma áll e folyóiratnak, 2000-től 2002-ig, azaz a 32., 33. és 34. évfolyam. A 34. évfolyam második száma konferenciakötet. „A névtan mint interdiszciplináris tudomány" című szimpózium előadásait jelentették meg benne. A névtan kutatási területei szerint csoportosítva ismertetem a tanulmányok címeit, a helyszűke miatt szerzők nélkül. Ezeknek az évfolyamoknak a felépítése nem tér el a számunkra megszokottól. A tanulmányokat recenziók követik, bár opponensi véleményeket nem közölnek a folyóiratban.

Általános kérdések: A tulajdonnév és a neurolingvisztika.

Személynevek: Kartográfia a névtanban; Brüsszel és Amszterdam között: családnevek és migráció a holland nyelvterületen; A családnevek tipológiája Hollandiában; A *Soers* és a *Soors* családnév; A *Tusschans* családnév, A *Lonis/Lonys* családnév, valamint *Szent Apollonius* és *Leonius;* A *Traets* családnév; Napjaink keresztnévadása; Névadás a holland családokban 1983 és 1999 között; *Pieterse*, egy női név a 13. századból; *Copkin*-tól *Coppin*-on át *Jacob*-ig. Az életkor és a keresztnév összefüggései a középkori hollandban 14. század végi és 16. század eleji flamand grófsági források alapján; Népi személynévadás Averdobéban és Okselaarban; A középkori holland *Painschenere* ragadványnév.

Helynevek: Struktúrák a mikrotoponímiában (német nyelvű); Dűlőnevek és az agrártörténelem; A *Prinses Margriet*-csatorna. Egy fiatal víznév hatása a régiekre; Új és megújított kutatás a modern társadalom helynevei körében (angol nyelvű); Mennyire volt fakó a *Veluwe*?; *Vaal*: szőlőskert vagy lejtő?; A *Brakel* helynév; *Grapperhaus(en)*; A *Leie*, *Kale*, *Kaandal* víznevek a *Durme* felső folyásánál; Szakrális germán helynevek a Németalföldön; *Vee-Louwe* és más kisebb tavak; Állatnevek jelentése és motivációja a mikrotoponímiában.

Írói névadás: *Lunette van Brabais*. Egy *Ferguut*beli lovagi torna nemesi díszvendégének származása; Lolita órája. Személynevek Karel Glastra van Loos „Lisa's adem" című regényében.

Recenziók: J. VAN LOON: A 'város' fogalom kialakulása. Tanulmány a diakronikus szemantikától Északnyugat-Európa szociális-gazdasági történelméig; W. SEIBICKE: Német történeti keresztnévkönyv; L. VAN DURME: Galloromaniae Neerlandicae Submersae;

L. GOEMINNE – T. VANHEE: Petegem aan-de-Leie topomíniája. Régi és új helynevek; E. NYMAN: *-und* végű skandináv helynevek; K. FALKSON: Büsum és Dithmarscher mikrotoponímiája; C. DAMSTEEGT: A tengerhajózás új tükre. Az európai partok történeti atlasza régi holland nevekkel; R. MÖLLER: 1200 előtti alszász település- és dűlőnevek; K. KUNZE: A német nyelvterület család- és keresztnevei; Nyelvjárási könyvek 6. A nyelvjárások tükröződése a családnevekben; T. ANDERSSON – E. BRYLLA – A. JACOBSON: A személynevek és a szociális identitás. Az 1996-os sigtunai szimpóziumról; DUDEN: Családnevek; J. EICHOFF – W. SIEBECKE – M. WOLFFSOHN: Név és társadalom; E. EICHLER – A. GREULE – W. JANKA – R. SCHUH: Tanulmány a szláv-német nyelvkontaktológiáról, E. VAN HOONACKER: A kocsmai élet Kortrijkben.

4. Sorozatok, bibliográfiák, szótárak. — A leuveni Névtani Intézet által 1928 óta kiadott Onomastica Neerlandica mostanáig mintegy 160 kötetet számlál, amelyek zömmel a flamand hely- és személynevek tárgykörében íródtak. A többi kiadványról az intézményi hátteret taglaló bekezdésben már szóltam. A Holland Királyi Tudományos Akadémiának is volt saját sorozata 1949-től 1979-ig, 1980 óta pedig a Meertens Intézet jelentet meg névtani témájú sorozatokat. A Fríz Akadémia 1978-ban indított fríz nyelvű sorozatot Fryske Nammen címmel, mely eleddig tíz részt számlál. Figyelemreméltó, hogy a Limburg tartományban működő Nyelvjárási és Névtudományi Egyesület igen aktív e téren. 1975-től mintegy száz száma jelent meg a Közleményeiknek. E két utóbbi intézmény természetesen saját gazdag bibliográfiával rendelkezik. Legteljesebb azonban a Királyi Toponímiai és Dialektológiai Bizottság kiadványa, amely 1927-től 1995-ig tartalmazza a névtani munkákat. Hollandiában számos helytörténeti kör működik, amelyeket a legtöbb esetben helyi tudományos szervezetek támogatnak. Ilyen az Overijsseli Kulturális Tanács 1973-ban alapított, dűlőnevekkel foglalkozó bizottsága, amely mostanáig 12 kötetben publikálta a környék helyneveit. Frízland toponímiáját SIMPA dolgozta fel 1996-ban. A Staring Alapítványi Intézet az Achterhoek (tájegység Északkelet-Hollandiában) tanya- és dűlőneveiről indított sorozatot. Belgiumban az elmúlt években C. BUIKS jelentette meg Nyugat-Brabant számos településének dűlőneveit.

A történeti helynévgyűjtés legutóbbi eredményei a következők: „Az 1200 előtti holland földrajzi nevek" (KÜNZEL–BLOK–VERHOEFF, 1988); „A holland helynevek etimológiai szótára" (G. VAN BERKEL – SAMPLONIUS, 1995).

A személynévkutatás területén az alábbi publikációkról számolhatok be. „Holland, fríz és dél-afrikai utónevek" (DOREEN GERRITZEN – J. VAN DER SHAAR, 2002). 1993-ban jelent meg egy kétkötetes etimológiai szótár, amely Belgium, Észak-Franciaország családneveit tartalmazza; ebbe természetesen a flamand családnevek is beletartoznak (F. DEBRABANDERE, 1993). Ennek hollandiai megfelelője a mai napig nem létezik. A holland nyelvterület mai családneveinek térképre vitelével foglalkozik ANN MARYNISSEN.

Olyan kézikönyv, amely a holland névtudomány kutatási módszereit taglalná, nem áll rendelkezésre, bár olyan munkák, amelyek egy-egy részterületet tárgyalnak, jól használhatók, így például R. A. EBELING személynevekről szóló könyve, „Kereszt- és családnevek Hollandiában. Történet, elterjedés, forma, és használat" címmel. 1996-ban viszont megjelent egy kétkötetes nemzetközi onomasztikai kézikönyv (E. EICHLER et al.: Namenforschung. Ein internationales Handbuch zur Onomastik. Berlin–New York),

amelynek egyes fejezetei holland kutatáson alapuló tanulmányokat közölnek. Erről a két kötetről VINCZE LÁSZLÓ írt ismertetőt a Névtani Értesítő 18. számában. 1996: 137–9). Ha valaki egy település helynév-monográfiáját szeretné megírni, MOLEMANS 1988-ban megjelent „Útmutató a történeti helynévkutatáshoz" című munkája nagy segítséget nyújthat. Hasonló alapot kínál a személynévkutatásban MOLEMANS 1981-es munkája.

5. Egy bohókás névkönyv. — Miután a fentiekben átfogó képet kaptunk a németalföldi névtudomány mai helyzetéről, végezetül lássunk egy kevésbé tudományos, inkább ismeretterjesztő jellegű, ám mégis a maga nemében figyelemreméltó névgyűjteményt Hollandiából. BART VAN OOSTERHOUT: Jokénak elálló fülei vannak, Henk pedig ki nem állhatja az operát. Egy bohókás névkönyv (Boeckhoff, Zutphen, 1991. 93 lap).

Ahogy az alcím is jelzi, e munka nem kíván tudományos kutatások, adattárak, felmérések, statisztikai számítások alapján megállapításokat tenni a modern holland névkinccsel kapcsolatban. Sokkal inkább saját tapasztalatokból kiindulva, illetve szűk körű gyűjtés segítségével próbál választ adni arra a névtudományban oly sokszor elismételt, és különféle kiindulópontokból megválaszolt kérdésre: mi a név jelentése?

A könyv hátsó borítóján található ajánlásból is egészen világossá válik a könyv célzata. A modern kori társadalomban már korántsem olyan fontos egy keresztnév etimológiai jelentése, mint korábban. Bár DOREEN GERRITZEN 1997-es, a hollandiai keresztnévválasztás motivációit vizsgáló tanulmányáról nem tesz említést az író, megállapításait világosan alátámasztja az említett tanulmánybeli statisztikai adat, hogy a név jelentése csupán a 15. helyen áll a szép hangzás, a példakép, az egyszerűség, a valaki után történő elnevezés stb. mögött (GERRITZEN 1997: 134).

Ahogy VAN OOSTERHOUT is megállapítja, az *Adolf* név mára már nem a *nemes* + *farkas* köznevek jelentésével bír. Mára már valóban sokkal inkább az a másik „jelentés" juthat eszünkbe, amely a 20. századi történelem folyamán hozzátapadt. Az a negatív konnotáció, amely a második világháború óta kötődik ehhez a névhez.

A névadás motivációjának problematikájáról is olvashatunk a bevezetőben. Véletlenszerűség esetén megmagyarázhatatlan lenne, hogy a *Tjitse* név miért fordul elő jóformán egyedül Hollandiában, s ott is főként csak egy tartományban, Frízlandban (VAN OOSTERHOUT 1991: 8). S nemcsak a *Tjitse*, de más keresztnevek is kötődnek egy-egy vidékhez, tartományhoz az országban. Így a *Sjeng* kizárólag Limburgban fordul elő, a *Maria* mint férfinév túlnyomórészt a déli, katolikus vidékeken. Ez a jelenség természetesen nem egyedi, hiszen a magyar fül számára is jellegzetesen erdélyi a *Mózes* vagy az *Áron* név. Ám e megállapítások inkább múlt időben értendők, hiszen a háború utáni szekularizáció és a tömegkommunikáció térnyerésével ezek a különbségek Hollandiában is eltűnőben vannak. Egy Alkmaarban végzett kutatásból kiderül, hogy 1965 és 1981 között először a francia, az angol, végül a skandináv neveknek volt nagy a népszerűsége. 1986 óta azonban – legalábbis az anyakönyvvezetők szerint – egyre inkább a hagyományos holland neveket választják a szülők (VAN OOSTERHOUT 1991: 8). S ha a társadalmi rétegeket vesszük alapul, a felső rétegre a hagyományos holland nevek, a családon belüli névöröklés és a két keresztnév a jellemző. Az előbbi megállapítások alapján, ahogy a magyar nyelvterületen is, következtethetünk a névviselők hátterére, s bizonyos általánosításokat fogalmazhatunk meg.

Csakhogy ezek az információk nem állnak mindenki rendelkezésére. Minden bizonnyal kevesen gondolnak a fenti kutatási eredményekre, s leginkább az a meghatározó, milyen karakterű személyt ismernek ezen a néven, vagy milyen a név hangzása. Vajon a névviselőre milyen hatással vannak ezek az asszociációk? A *Jan* név viselője Janként viselkedik-e? E helyen éppen csak utalhatok arra, hogy HAJDÚ MIHÁLY legutóbbi könyvének névlélektannal foglalkozó részére, abban is JAHODA ashanti népnél végzett kutatására. Ebből kiderül, hogy milyen megfelelés lehet a név és a névviselő belső tulajdonságai között (HAJDÚ 2003: 110).

Lássunk most 2-2 jellemző példát a férfi- és nőinevek köréből. A gyűjtés módszeréről mindössze annyit tudat az író, hogy „ismerősöket, barátokat, barátok ismerőseit, és az ismerősök barátait" kérdezte a kötetben szereplő 101 Hollandiában használatos keresztnévről (VAN OOSTERHOUT 1991: 11). Arra nem ad választ, miért éppen ezeket a neveket foglalta névkönyvébe, egy-egy keresztnévről általában fél oldalt írva. Tudományos segítsége DOREEN GERRITZEN volt az amszterdami Meertens Intézetből. Az alábbiakban tehát csupán négy jellemző leírást olvashatunk, de biztos vagyok benne, hogy ezek a tréfás, néha szinte teljes jellemrajzot adó leírások érzékeltetik a könyv hangvételét. A fordításban is ezt a stílust próbálom tükrözni. Minden jellemzés mellett ott áll a névnap dátuma is, bár köztudott, hogy a Németalföldön nem ünneplik a névnapot. Talán csak a déli katolikus régió képez kivételt, ám ott is csak a szentek ünnepéhez kapcsolódó névnapokról emlékeznek meg. Az itt szereplő nevek általában becézett alakok, de ezeket hivatalos névként is használják.

Els: Els középkorú hölgy, arcán aranyos kis ráncocskákkal, erős testalkattal és határozott fellépéssel. Mindez szükséges is, hiszen a legtöbb Elsnek két tizennyolc év körüli fia van – a nevük általában Jeroen és Martijn –, akikre éjjel-nappal mosni kell, továbbá ruhát foltozni, ösztöndíjat intézni, de főleg nagy mennyiségű teát főzni. A pubertásnak, hála Istennek, vége, Elsnek így megadatott, hogy újra franciát vagy művészettörténetet tanuljon. Aztán a kutyát is kell sétáltatni, naponta háromszor. Els ezt szívesen teszi, ugyanis imádja a természetet és az állatokat. Ennek érdekében foszfátmentes mosóport és növényi olajat használ. Minden este türelmesen végighallgatja szeretett férje munkahelyi problémáit. Egészen biztos, hogy Elseink nélkül a nemzet romlásnak indulna. Névnap: november 5. (VAN OOSTERHOUT 1991: 29)

Hanneke: Ha Hanneke jelen van, olyan, mintha napsugár költözött volna a házba. Mindig kipihent és vidám. Ha nehézségekbe ütközöl, Hanneke biztosan jó tanáccsal tud szolgálni. Majd kicsattan a jókedvtől – akkor is, ha egész nap esett, megbukott, vagy kimúlt a kedvenc macskája –, s neked fogalmad sincs, honnan veszi ezt a sok energiát. A kedvenc mondása: „Holnap új nap köszönt ránk, akkor elölről kezdjük". Úgy gondolja, az unalom egy betegség, de ebben ő szerencsére sohasem szenvedett, mert folyamatosan fecseg, s ha nem, akkor nevet. Néha az az érzésed támad, hogy jó lenne Hannekét kicsit kikapcsolni. Névnap: december 27. (Johannes). (VAN OOSTERHOUT 1991: 38)

Henk: A reklámfilmekben többször feltűnik egy-egy sötétkék Armani-öltönyös férfi, aki egy sportautó kormánya mögül teszi a szépet egy gyönyörű hölgynek. A *Henk* név ilyenkor aligha jut eszünkbe. Henk inkább teherautóban ül, vagy traktorban. Igencsak meglepő lenne, ha Henk szembejönne velünk az operában. Tőle azt szoktuk meg, hogy esténként a helyi kocsma bárpultjánál ül egy nagy korsó sör mellett, és a felszolgálónők-

kel flörtöl. Kétségtelenül ez az a hely, ahová Henk tartozik. Ezt maga Henk is így gondolja. Allergiás az öltönyökre, az operára (bár Pavarottit rendes fickónak tartja), és azokra az éttermekre, ahol a karaj hiányzik az étlapról. Henket egyáltalán nem kell félteni. Névnap: július 15. (VAN OOSTERHOUT 1991: 41)

Jan: *Jan*, ezek vagyunk mi, hollandok mindannyian. Ez már a 17. században is így volt, amikor őseinket az akkori Új-Amszterdamban, a mai New Yorkban a riválisangolok *Jantjes*-nek nevezték. Ebből alakult ki később a *Jankies* vagy *Yankees* név, s ezt az elnevezést használjuk most mi az amerikaiakra. Még az 1961-es népszámlálás szerint is a 6 millió holland férfiból 660 000, tehát több mint 10% a *Jan* nevet viseli. Mi a *Jan*-ok népe vagyunk. A matrózaink bizalmas elnevezése *jantje*, a jól megtermett legényeink neve *Jan de Wit*, a szürke emberkéinké *Jan met de Pet*, a tökfilkóinké *Jan Lul* vagy *Jantje van Leiden*, a munkásainké *Jan Boezeroen*, a nyilvánosságunké *Jan Publiek*, a bűnözőinké *Jan Rap*, a nagyzolóinké *Jan Kalebas*. De mi lesz *Jan*-nal? Az egyszerű ember ma már inkább a *Jeroen* nevet viseli, a *Jan* név pedig ritkának számít. Névnap: december 27. (VAN OOSTERHOUT 1991: 45)

Miről is mesélnek ezek az általánosító jellemzések az itt példaként álló keresztnevek esetében? Azt a következtetést mindenképpen levonhatjuk, hogy természetszerűleg egy-egy ilyen jellemzés sem mentesülhet az időben és földrajzilag különböző névdivat vagy a felekezeti névadási szokások különbségeire támaszkodó tipizálástól. Köznevesüle valaha ezekből a keresztnevekből valamelyik is? Magyar példa erre az *emőke* 'a televízióban képstílusjavító szép lány', bár ezt az elnevezést csak szűk körben ismerhették (HAJDÚ 2003: 79). Tény az is, hogy gimnáziumi éveim alatt gyakran elhangzott az osztályban a „De sanyi vagy" mondat, amikor valaki különösen nagy butaságot tett, vagy nem remekelt egy bizonyos területen. Ugyanerre a jelentésre mutat rá az *elsanyiz* 'elront', keresztnévből alkotott ige (TAKÁCS 2002: 126). Az előbb feltett kérdések azonban a keresztnevek köznevesülésének igen összetett – e keretek között tárgyalhatatlan – kérdésköréhez vezetnek.

Irodalom

BENNIS, HANS 2002. Naamkunde als discipline. *Naamkunde* 34: 129–35.

GERRITZEN, DOREEN 1997. Motieven bij de keuze van voornamen. *Naamkunde* 29: 119–43.

HAJDÚ MIHÁLY 2003. *Általános és magyar névtan*. Bp.

Internetes hivatkozás: www.meertens.knaw.nl

MARYNISSEN, ANN 1999. Naamkunde. In: *De Nederlandse taalkunde in kaart*. Szerk. W. SMEDTS – P. C. PAARDEKOOPER. Leuven.

OOSTERHOUT, BART VAN 1991. *Joke heeft flaporen en Henk houdt niet van opera. Een eigenwijs naamboek*. Zutphen.

SCHAAR, J. VAN DER 2002. *Voornamen*. Szerk. SCHAAR, J. VAN DER – DOREEN GERRITZEN. Utrecht.

TAKÁCS JUDIT 2002. Az igeképzés egy sajátos esete: keresztnévből alkotott igék. In: *Hungarológia és dimenzionális nyelvészet.* Szerk. HOFFMANN ISTVÁN – JUHÁSZ DEZSŐ – PÉNTEK JÁNOS. Debrecen–Jyväskylä.

DÚRÓ ERZSÉBET

ERZSÉBET DÚRÓ, **Dutch onomastics today**

This paper presents the achievements of the last 20 years in the field of onomastics in the Dutch-speaking countries, i.e. in the Netherlands and in the northern part of Belgium, in Flanders. By surveying the institutional background the author gives an insight into the research taking place in universities and in research institutes: she concludes that onomastics has fallen into a marginal position in these countries. The author presents the journal Naamkunde (Onomastics), the only Dutch periodical exclusively on onomastics, by reviewing its issues published between 2000 and 2002. The author also deals with other periodicals and bibliographies published in the last 20 years. In the last chapter the author reviews a less scholarly, but interesting and humorous book on the connotation of Dutch first names.

A DOKTORI ISKOLÁKBAN MEGVÉDETT NÉVTANI TÉMÁJÚ DISSZERTÁCIÓK (1999–2004)

A Névtani Értesítő jelen számától kezdve rendszeresen szeretnénk közreadni a magyarországi doktori iskolákban sikeresen megvédett névtani tárgyú PhD-dolgozatok összefoglalóit s legfontosabb adatait, így tájékoztatva a névtudomány iránt érdeklődőket ezekről az újabb kutatásokról és eredményekről. Most, első ízben visszamenőlegesen, a védés időpontja szerinti időrendben közöljük az ELTE és a Debreceni Egyetem doktori iskoláiban készült s 2004 végéig megvédett értekezések összefoglalóit. Részletesebb ismertetésüktől eltekintünk akkor, ha a Névtani Értesítő más formában – ismertetésként vagy az opponensi vélemények s az azokra adott válaszok közreadásával – már kitért ezek bemutatására.

A disszertációk egy-egy példánya megtalálható az illetékes egyetem, illetve a képzésért felelős egyetemi intézet könyvtárában. – Az Oktatási Minisztérium található doktori adatbázis (http://phd.om.hu) a 2001. április 11. után doktoráltakkal kapcsolatosan többféle és többféleképpen kereshető információt tartalmaz. Megtalálhatók itt a tézisek és az angol nyelvű összefoglalók, s rendszerint maga a teljes disszertáció is. (Jelenleg nagy hiányossága azonban, hogy – e kötet megjelenésekor még – az ELTE doktoráltjainak anyaga teljes mértékben hiányzik az adatbázisból.)